

EPV Tuulivoima Oy

Frilundsvägen 7

65170 VASA

Viite/Referens

Asia / Ärende

UTLÅTANDE OM MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Ömossa vindkraftspark i Kristinestad, EPV Tuulivoima Oy

1. UPPGIFTER OM PROJEKTET OCH MKB-FÖRFARANDET

Projektets namn:

Ömossa vindkraftspark i Kristinestad

Den projektansvarige:

EPV Tuulivoima Oy, Frilundsvägen 7, 65170 Vasa

Den projektansvariges MKB-konsult:

Ramboll Finland Oy; Terveystie 2, 15870 Hollola

Kontaktmyndighet:

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten, ansvarsområdet för miljö och naturresurser, PB 262, 65101 VASA

Bedömningsbeskrivningen har anlänt till kontaktmyndigheten: Per post 27.10.2010 på svenska och finska. Kontaktmyndigheten har utan dröjsmål officiellt kungjort bedömningsbeskrivningen 1.11.2010.

Förfarandet vid miljökonsekvensbedömning

I förordningen om förfarande vid miljökonsekvensbedömning (713/2006) i 6 § projektlistan punkt 7) energiproduktion nämns inte vindkraftverk och därför tillämpas inte förfarandet vid miljökonsekvensbedömning på basis av projektlistan utan på basis av MKB-lagen 4 §. Enligt den tillämpas förfarandet dessutom i enskilda projekt och väsentliga ändringar av redan genomförda projekt som sannolikt föranleder betydande skadliga miljökonsekvenser som, även med de sammantagna konsekvenserna av olika projekt, till sin natur och omfattning kan jämföras med konsekvenserna av projekt som avses i MKB-förordningen.

Den projektansvarigas förfrågan om behovet av förfarande vid miljökonsekvensbedömning har antecknats som MKB-ärende 22.1.2009. Västra Finlands miljöcentral har i sitt beslut LSU-2009-R-5(531) daterat 29.1.2009 konstaterat att förfarande enligt MKB-lagen 6 § bör tillämpas för projektet, eftersom projektet sannolikt kommer att föranleda betydande skadliga miljökonsekvenser. I beslutet konstateras att projektet är stort och projektområdet omfattande. De centrala mest sannolika skadliga konsekvenserna av en vindkraftspark är konsekvenserna för landskapet, naturens mångfald, särskilt för fågelbeståndet, markanvändningen, människornas livsmiljö och rekreation och eventuella konsekvenser för kulturarvet bör utredas. Projektet har också konsekvenser för trafiken i området, särskilt under byggtiden. Hur bullerolägenheter och andra olägenheter riktas beror på vindkraftverkens slutliga placering. I projektområdet finns fritidsbosättning och permanent bosättning.

Beslutet om behovet av förfarande vid miljökonsekvensbedömning har kungjorts på staden Kristinestads officiella anslagstavla i 14 dagar och elektroniskt på närings-, trafik- och miljöcentralens webbplats.

Syftet med förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (MKB) är att främja bedömningen och ett enhetligt beaktande av miljökonsekvenser vid planering och beslutsfattande och att samtidigt öka medborgarnas tillgång till information och deras möjligheter till medbestämmande. I MKB-förfarandet fattas inte några beslut som gäller själva projektet, utan syftet är att ta fram mångsidig information som grund för beslutsfattandet.

Bedömningsprogrammet är den projektansvariges utredning om projektets och projektalternativens miljökonsekvenser, vilka miljökonsekvenser som skall utredas och med vilka metoder samt hur bedömningsförfarandet kommer att ordnas. Miljökonsekvensbeskrivningen utarbetas på basis av de utlåtanden och åsikter som kommit om bedömningsprogrammet samt de utredningar som gjorts.

I konsekvensbeskrivningen presenteras uppgifterna om projektet och dess alternativ samt en enhetlig bedömning av deras miljökonsekvenser. Kontaktmyndigheten sammanställer sitt eget utlåtande utgående från de utlåtanden och åsikter som har lämnats in. Kontaktmyndighetens utlåtande granskar hur bedömningsbeskrivningen svarar mot de innehållsliga krav som ställs i MKB-förordningen. Efter detta skede avslutas förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. Bedömningsbeskrivningen och kontaktmyndighetens utlåtande om den skall bifogas till eventuella tillståndsansökningar och andra ansökningar som krävs för att projektet ska kunna genomföras. I sitt beslut skall beslutsfattaren konstatera på vilket sätt utlåtandet har beaktats.

Bedömningsbeskrivningen har registrerats 27.10.2010. Begäran om utlåtanden har skickats 29.10.2010. I bedömningsbeskrivningen har presenterats uppgifterna om projektet och dess alternativ samt en enhetlig bedömning av deras konsekvenser. I bedömningsbeskrivningen har i behövlig mån getts

- 1) preciseringar av uppgifterna som krävs i 9 § (MKB-lagen 458/2006),
- 2) en utredning av förhållandet mellan projektet och dess alternativ till markanvändningsplanerna och för projektet väsentliga planer och program i fråga om användning av naturresurser och miljöskydd,
- 3) projektets centrala egenskaper och tekniska lösningar, en beskrivning av verksamheten omfattande exempelvis produkter, produktionsmängder, råvaror, trafik, material och en uppskattning av arten och mängden avfall och utsläpp med beaktande av projektets planerings-, byggnads- och användningsskeden inklusive en eventuell avveckling av projektet,
- 4) det centrala material som har använts vid bedömningen,

- 5) en utredning om miljön och en bedömning av miljökonsekvenserna av projektet och dess alternativ, eventuella brister i uppgifterna som används och de centrala osäkerhetsfaktorerna inklusive en bedömning av eventuella miljökatastrofer och deras påföljder,
- 6) en utredning om projektets och alternativens genomförbarhet,
- 7) ett förslag till åtgärder för att förebygga och begränsa skadliga miljökonsekvenser,
- 8) en jämförelse av projektalternativen,
- 9) ett förslag till uppföljningsprogram,
- 10) en utredning om bedömningsförfarandets olika faser, inklusive förfarandena för deltagande,
- 11) en utredning om hur kontaktmyndighetens utlåtande om bedömningsprogrammet har beaktats, samt
- 12) ett lättfattligt och åskådligt sammandrag av uppgifterna i punkterna 1-11.

Utgående från de utlåtanden och åsikter som har lämnats in sammanställer kontaktmyndigheten ett eget utlåtande, i vilket granskas hur väl innehållskraven på en bedömningsbeskrivning enligt MKB-förordningen uppfyllts. Efter detta avslutas förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. Bedömningsbeskrivningen och kontaktmyndighetens utlåtande om den skall bifogas till en eventuell tillståndsansökan och andra ansökningar som krävs för att projektet ska kunna genomföras. I sitt beslut ska beslutsfattaren konstatera på vilket sätt utlåtandet har beaktats.

Tillstånd och beslut som fordras för projektet

Västra Finlands miljöcentral har fattat beslut om behovet av förfarande vid miljökonsekvensbedömning 29.1.2009, diarienummer LSU-2009-R-5(531).

Miljöministeriet fastställde Österbottens landskapsplan 21.12.2010. Landskapsplanen ersätter den tidigare fastställda regionplanen för Vasa kustregion. Landskapsplanen har tidigare godkänts av Österbottens förbunds landskapsfullmäktige 29.9.2008. Projektområdet ligger på det område som i Österbottens landskapsplan inte har några markeringar.

Österbottens förbund har inlett arbetet med etapplan 2 "Förnyelsebara energikällor och deras placering i Österbotten". Syftet med etapplan 2 är att reda ut vilka områden i Österbotten som lämpar sig för vindkraft. Programmet för deltagande och bedömning för etapplan 2 har varit framlagt till påseende i oktober-november 2009. Utredningen "Förnyelsebara energikällor och deras placering i Österbotten" färdigställdes i september 2010. Utgångsmaterialet för beredningen av utkastet till etapplan 2 inkluderar den nämnda utredningen och alla vindkraftsprojekt som man känner till i området. Etapplan kommer att vara en uppdatering av landskapsplanens områden för vindkraft, som det nu bara finns fyra av i landskapsplanen och dessa områden ser ut att förverkligas. Utkastskedet av etapplan 2 startar i början av år 2011.

Enligt markanvändnings- och bygglagen fordrar byggandet av en stor vindkraftspark en reservering i landskapsplanen.

Genomförandet av området fordrar också en reservering i generalplanen och/eller detaljplanen med rättsverkan. Enligt markanvändnings- och bygglagen (137 § mom. 4) finns det ett ovillkorligt hinder för att bevilja tillstånd på områden i behov av planering, eftersom det konstateras att byggandet inte får leda till byggande som har betydande konsekvenser eller medföra betydande skadliga miljökonsekvenser. Det senare gäller särskilt sådana projekt för vilka det är nödvändigt med förfarande vid miljökonsekvensbedömning.

Byggande av vindkraftverk och elstationer fordrar bygglov enligt markanvändnings- och bygglagen (132/1999). Områdets innehavare ansöker om byggtillstånd. Förutsättningen för att byggtillstånd ska beviljas är att MKB-förfarandet har avslutats och Finavia Abp har gett utlåtande om säkerställande av flygsäkerheten. Enligt luftfartslagen (1242/2005) 159 § krävs ett flyghindertillstånd om anordningar, byggnader, konstruktioner eller märken som sätts upp reser sig högre än 30 meter över markytan.

Miljö tillstånd enligt miljöskyddslagen behövs om vindkraftverken medför sådant oskäligt besvär för grannarna som avses i lagen om vissa grannelagsförhållanden. Vid miljö tillståndsprövningen beaktas bl.a. bullret som kraftverken orsakar samt ljus- och skugg rörelsen som de snurrande rotorbladen ger upphov till. Utredningarna av buller och trafik konsekvenser är viktiga för att kunna bedöma behovet för miljö tillstånd.

Att koppla vindkraftverken till elnätet fordrar anslutningsavtal. Enligt elmarknadslagen ska för byggande av en elledning för en nominell spänning på minst 110 kV begäras tillstånd hos elmarknadsmyndigheten, d.v.s. Elmarknadsverket. För byggande av kraftledningar krävs bygg-, undersöknings- och inlösnings tillstånd. För inlösnings av markområden för byggandet av kraftledningar fordras inlösnings tillstånd enligt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter.

Byggande av vägar och jordkablar fordrar behöriga tillstånd. Genomförandet av projektet förutsätter att avtal ingås med markägarna eller den myndighet som administrerar området.

På det planerade området för vindkraftsparken eller på det antagna verkningsområdet finns inte objekt som hör till nätverket Natura 2000.

Eftersom projektet inte kan antas ha skadliga konsekvenser för de naturvärden som är grund för Naturaområdena, är det inte nödvändigt att göra en Naturabedömning i samband med förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

Projektet och dess syfte, läge och alternativ

Syftet med projektet är att bygga en vindkraftspark i Ömossa i Kristinestad. Vindkraftsparken skulle ligga söder om Kristinestads centrum och öster om riksväg 8. Planeringsområdets areal är ca 19 km².

Planeringen av projektet har fortsatt under förfarandet vid miljökonsekvensbedömning enligt de planer som framlagts i bedömningsprogrammet. På basis av resultaten av konsekvensbedömningen och den respons som anlät från berörda parter har en alternativ plan framlagts för projektet under förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. Den ursprungliga planen baserar sig i huvudsak på vindanalyser och markägoförhållanden och vid sidan om den har en alternativ plan utarbetats, i vilken man beaktar bl.a. vindkraftverkens konsekvenser för områdets rekreationsbruk, fritidsbosättning och naturvärden.

Vid miljökonsekvensbedömningen granskades sammanlagt tre projektalternativ, som är följande:

- **Alternativ 0:** Projektet genomförs inte: Vindkraftsparken byggs inte och motsvarande elmängd produceras någon annanstans och/eller på något annat sätt.
- **Alternativ 1:** Maximalalternativet, högst 45 vindkraftverk byggs i Ömossa i Kristinestad. Projektet har undersökt 49 platser för vindkraftverk. De enskilda vindkraftverkens storlek är 2-5 MW och vindkraftsparkens totala kapacitet är 90-225 MW. Vindkraftverken har 100-140 meter höga torn.
- **Alternativ 2:** Högst 44 vindkraftverk byggs i Ömossa i Kristinestad. De enskilda vindkraftverkens storlek är 2-5 MW och vindkraftsparkens totala kapacitet är 88-220 MW. Vindkraftverken har 100-140 meter höga torn.

MKB-förfarandets anslutning till förfaranden enligt andra lagar

Förfarandet vid miljökonsekvensbedömning är inte förknippat med några förfaranden enligt andra lagar.

2. KUNGÖRELSE AV BEDÖMNINGSBESKRIVNING OCH HÖRANDE

Kungörelsen och bedömningsbeskrivningen har varit officiellt framlagda till påseende 4.11.2010 – 9.12.2010 under tjänstetid på den officiella anslagstavlan i staden Kristinestad, Rådhuset, Kristinestad. Handlingarna har även varit framlagda för allmänheten under samma tid på stadens huvudbibliotek 4.11.2010 – 9.12.2010 på Kristinestads huvudbibliotek, Salutorget 1, Kristinestad.

Kungörelsen och beskrivningen har också lagts ut på webbadressen: www.ymparisto.fi/lsu/yva-vireilla. Bedömningsbeskrivningen har även kunnat läsas på den projektansvariges konsult Ramboll Finland Oy:s webbplats: <http://projektit.ramboll.fi/yva/epv/metsala/>

Kungörelsen har publicerats i dagstidningarna Pohjalainen och Vasabladet. Ett informations- och diskussionsmöte om projektets miljökonsekvensbedömning har hållit i Kristinestad (Uttermossa) 18.11.2010.

Utlåtande om bedömningsbeskrivningen har begärts av följande instanser: Staden Kristinestads stadsstyrelse, Staden Kristinestads miljöskyddsmyndighet, Österbottens förbund – Pohjanmaan liitto, Österbottens museum, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Österbotten/fiskerierheten, Fingrid Oyj, Finlands naturskyddsförbunds Österbotten distrikt rf, Sydbottens Natur och Miljö rf.

3. SAMMANDRAG AV UTLÅTANDEN OCH ÅSIKTER

Sammanlagt 6 utlåtanden och 2 åsikter har lämnats in. De presenteras nedan, delvis förkortade.

3.1. Utlåtanden

Staden Kristinestad, stadsstyrelsen

I utlåtandet konstateras att stadsstyrelsen vid sitt sammanträde 2.12.2010 enhälligt har beslutat meddela som stadens officiella utlåtande att bedömningen och beskrivningen har gjorts i enlighet med lagen och förordningen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. Planens miljökonsekvenser har utretts och bedömts i tillräcklig omfattning. Staden har inte något att tillägga i detta skede.

Staden Kristinestad, miljönämnden

Miljönämnden konstaterar i sitt utlåtande att om projektet inte genomförs, undviker man den fragmentering av landskapet som skulle uppstå då vindkraftverk, vägar och elkablar byggs. Därmed skulle det heller inte ske någon störning av fåglarnas häckningsrevir, ingen störning av orr- och tjäderspelplatser och övriga förekomstplatser av fågel/andra djur, bl.a. flygekorre, fladdermöss. Likaså skulle biodiversiteten, som i projektområdet är ovanligt stor, bestå.

Ur miljösynpunkt är det bättre att vindkraftverk koncentreras till områden i närheten av eller intill industriområden och på tillräckligt avstånd från bosättning och allmänna rekreationsområden.

I utlåtandet konstateras att en omfattande vindkraftspark med ca 29 km nya, minst 12-15 m breda vägar och en 46 m bred elgata jämte möllorna (45 eller 49 st.) påverkar många ekosystem, biotoper genom avverkningar, utjämningar av mark och splittring av naturmiljön. Detta kan till att de riksomfattande målen för områdesanvändningen kolliderar med projektets mål, särskilt om de en-

skilda möllornas och elledningars placering inte anpassas och befintliga naturvärden beaktas. Landskapet kan ändras permanent och konsekvenser för fågel- och djurliv samt rekreation (bl.a. jakt) kan bli omfattande.

I utlåtandet konstateras att elstationen i söder innebär en risk för stora fåglar, flygekorrevir och biotoper genom de långa luftledningar som planeras dras från området. Det har egentligen inte gjorts några förslag till jordkabeldragningar.

Nämnden yrkar på att 1) möllorna omplaceras eller stryks helt på känsliga platser enligt följande: a) omplacera de möllor som ligger inom 300 m från rovfåglarnas boplatser och tjädrarnas spelplatser, b) omplacera eller stryk de möllor som ligger närmare än 100 m från förekomstplatserna för flygekorre och nattskärre, c) omplacera eller stryk de möllor som hamnar på någon hotklassificerad skogstyp. Nämnden yrkar vidare på att 2) dragningen av elledningarna omplaneras: a) ingen dragning av elledningar på ett avstånd närmare än 300 m från rovfågelboplatser och tjäderspelplatser, b) stryk alternativ 1 Stormossen. Ett alternativ kunde vara att slopa de sydligaste möllorna och den sydliga elstationen och förbinda möllorna till den norra elstationen. Ett annat alternativ vore att alternativ 1A delvis byggs med jordkablar på de ur natursynpunkt känsligaste områdena. Vidare föreslår nämnden följande: c) av de luftlinjer som föreslås binda projektområdet till stamnätet är alternativ 2A att föredra eftersom den linjen delvis följer en befintlig elledningslinje, d) för flygekorre och nattskärre föreslås ett minimiavstånd om 100 m e) elledningar bör inte dras över hotklassificerade skogstyper.

Motiveringar till ovan nämnda yrkanden:

- Att MKB-beskrivningen är klar får inte betyda att de enskilda möllornas plats på kartan fastslås slutgiltigt, utan vid placeringen av möllorna och dragningen av luftledningarna måste man beakta hänsyn till naturvärdena.
- Enskilda möllor och ellinjer är flyttbara medan det för djuren och/eller naturtypen finns få eller inga alternativa livsmiljöer.
- Kollisionsrisken är störst för fåglar med långsamma rörelser. Deras långsamma livscykel och reproduktionshastighet är problematiska och kan påverka populationsutvecklingen negativt.
- Sidan 120 en separat utredning av fågelbeståndet fattas.

Ytterligare yrkar nämnden följande:

- tjädrarnas spelplatser bör kartläggas och sparas.
- rödmålade dagmarkeringar på möllorna kunde minska kollisionsrisken för fåglarna
- byggandet bör ske utanför fåglarnas häckningstid
- flygekorrens livsmiljöer och förbindelseleder bör tryggas
- uppföljningsundersökningar bör göras, även gällande fladdermöss

Motiveringar till yrkandena:

1. Tillräckliga utredningar angående häckande fåglar saknas.
- Tjädrarnas antal och spelplatser borde ha kartlagts redan tidigt på våren. Nu känner man inte till hur många spelplatser det finns i området. För en spelplats krävs en areal på ca 300 ha. Tjädrarna kan dö av stress om de förlorar sin spelplats, eftersom de inte byter spelplats under sin livstid. Detta kan påverka tjäderpopulationen även på ett mer omfattande område.
  - En noggrannare utredning över de häckande fåglarnas rörelser borde ha gjorts under häckningstiden. Under häckningstiden kan fåglarna röra sig flera kilometer då de söker föda. Det flyger mycket fåglar genom projektområdet sommartid och om observationerna hade gjorts sommartid, hade man kunnat få noggrannare uppgifter. Band-modellen kunde ha tillämpats.

- I utlåtandet har man underskattat de stora rovfåglarnas risk att kollidera med möllornas vingar. Till exempel reviret för en bivråk är ca 1000 ha stort och den flyger dagligen förbi kraftverken.
  - På sidan 116 sägs att den närmaste kända boplatsen för bivråken ligger på 300 meters avstånd från ett kraftverk och att den inte skulle störas. Faktum är att bivråken är trogen sin hemskog, inte sitt häckningsträd. Duvhöken kommer sannolikt att överge sin boplats om en serviceväg byggs (s. 114).
2. Tillräckliga utredningar angående flyttfåglar saknas
- Inventeringsperioderna av vår- och höstflyttningen är för korta för att några slutsatser skall kunna dras. Både vår och höst sker flyttningstopparna de dagar då vädret är mest gynnsamt med många händselösa flytt dagar däremellan. En uppföljning som räcker några dagar (5-7 dagar) kan inträffa under en sådan period att den inte inkluderar några toppdagar för flyttningen. Vårflyttningen sker i mars-maj och höstflyttningen pågår bl.a. för svanen ända till november. Avsaknaden av en bra observationsplats är inte en motivering för att observationerna är bristfälliga.
  - Tranornas huvusakliga flytt år 2009 skedde 29.9. Då gjordes ingen utredning, fastän uppskattningsvis 5000 tranor flög genom området. Det är fråga om ett årligen förekommande fenomen och en av de största riskerna för kollisioner. Även i år, 26.9.2010, flög ca 4000 tranor över eller i närheten av området. Varje år inträffar dylika flytttoppar, en sådan är det också fråga om beträffande den topp med 900 tranor som nämns i beskrivningen. Kan man hänvisa till en årlig variation beträffande flyttlinjerna, när man inte ens känner till den reella flyttningen under det år då utredningen gjordes?
  - Det finns inte fog för att säga att tranor och rovfåglar flyger betydligt över den höjd där vindkraftverkens rotorblad rör sig (s. 113). Flyghöjderna noterades i fågelutredningen, men dessa har inte beaktats i MKB-beskrivningen. T.ex. i fågelutredningens bilaga 4, observationsdag 24.9.2009, framkommer att tranornas flyghöjd var 80-140 m, d.v.s. de skulle ha kolliderat med rotorbladen.
  - I beskrivningen sägs ingenting om gässen och svanarna. Det är dock sannolikt att det i projektområdets omedelbara flyttar rikligt med gäss och svan, vilket inte nämns.

Tilläggskommentarer:

3. En uppföljningsundersökning av fladdermus bör göras, eftersom ingen fladdermusundersökning gjorts i samband med MKB. De breda vägarna och elledningarna kommer att påverka flygekorrbeståndet negativt på lång sikt.
4. Vindkraftsparken påverkar naturlandskapet särskilt dagtid. Även möllornas belysning avviker från det normala. Vägarnas bredd och skogsavverkningen splittrar landskapet. Det ödemarksliknande naturlandskapet försvinner och vindmöllorna kommer att dominera och inverka på trivseln och de estetiska värdena. Vindmöllorna är industrianläggningar och förändrar det "orörda" området radikalt.
5. Splittringen av naturen försämrar rekreativvärdena i området och ändrar dess karaktär som boende- och vistelsemiljö och därmed påverkas människornas möjligheter till jakt, bär- och svamplockning.
6. Vindkraftsprojektet i Ömossa kommer att tillsammans med motsvarande projekt i Österbotten, om dessa förverkligas maximalt, ha omfattande samverkande miljökonsekvenser (för landskapet, fågelbeståndet, rekreationen o.s.v.).
7. I MKB-beskrivningen bedöms att bulleröverskridningar av riktvärdena för fritidsbosättning kommer att förekomma nattetid. För att riktvärdet för bullernivån skall underskridas bör de kraftverk som ligger närmast bosättningen byggas i mindre storlek (avger i allmänhet mindre

buller) eller regleras (typ, inställningar) eller alternativt slopas helt. Skuggeffekterna bör minimeras.

8. De riksomfattande målen för samhällsstruktur och områdesanvändning måste beaktas och projektet måste därför säkra att de nationella värdena inom naturarvet kvarstår.
9. Krossmaterial kommer sannolikt att tas från närområdet och krosstationer byggs, vilket betyder nya "öppna sår" i närområdets landskap och därmed påverkar ett förverkligat vindkraftsprojekt landskapet även indirekt.
10. Planen för uppföljning av konsekvenserna bör sträcka sig tillräckligt långt framåt (minst 5-10 år), särskilt när det gäller fågelbeståndet (flyttning, häckning). Uppföljningen bör även omfatta de blinkade skuggeffekternas påverkan på människors hälsa.

Österbottens Förbund- Pohjanmaan liitto

Österbottens förbund konstaterar att förbundet har gett utlåtande om bedömningsprogrammet 15.4.2009 och i utlåtandet lyfte förbundet fram några behov för kompletteringar, som närmast gällde bedömningsprogrammets punkter 4-6. Förbundet anser att MKB-beskrivningen till stor del beaktar det som förbundet i sitt utlåtande lyfte fram och likaså de korrigeringar och kompletteringar som kontaktmyndigheten i sitt utlåtande tagit fram. Förbundet anser att det av MKB-beskrivningen i huvudsak framgår det som krävs i 10 § i förordningen om förfarande vid miljökonsekvensbedömning.

MKB-beskrivningen med bilagor är välskriven, men det skulle ha varit bra att presentera bilder även från andra väderstreck än sydost (Sandvik) och nordost (Uttermossa).

Man har granskat två alternativ inom förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. Alternativ 2: Projektet genomförs enligt den uppdaterade projektplanen. Uppdateringen innebär att fem vindmöllor har avlägsnats ur den ursprungliga planen och fem vindmöllors placering har ändrats något. Sammanlagt placeras 44 vindmöllor i storleken 2-5 MW på området, totalkapaciteten blir 88-220 MW.

Förbundet anser att antalet granskade alternativ i princip är tillräckligt, men i praktiken är alternativen mycket likadana. Alternativ 1 är inte heller tydligt, eftersom det på kartan har märkts ut fyra vindmöllor mer än vad alternativet föreslår att skall genomföras.

Utredningen "Förnyelsebara energikällor och deras placering i Österbotten" som blev klar i september 2010 är utgångsmaterial för etappplan 2. Utredningen har utarbetats med s.k. EJ-områdesanalysmetoder och slutresultatet är 28 områden som lämpar sig för vindkraft på land i landskapsplanen. Områdena har indelats i A-områden (område som rekommenderas i första hand, området lämpar sig väl som vindkraftsområde i landskapsplanen) och B-områden (område som rekommenderas i andra hand, området lämpar sig som vindkraftsområde i landskapsplanen med vissa reservationer). Utredningen undersökte inte områdenas egentliga lämplighet för vindkraftsproduktion, utan man sökte områden som tekniskt och ekonomiskt var lämpliga och där sannolikheten för att betydande konsekvenser skall förekomma är minst.

Projektområdet ligger delvis på två områden som ingår i ovan nämnda "topp-28", d.v.s. på södra delen av objekt nr 26 (Ömossa) samt objektet söder om detta, objekt nr 28 (Norrviken). På topp-28-listan ligger den södra delen av Ömossa (nr 26) som nummer åtta med klassificering A (område som rekommenderas i första hand, område som lämpar sig väl som vindkraftsområde i landskapsplanen) och Norrviken (nr 28) som elfte med klassificeringen B (område som rekommenderas i andra hand, området lämpar sig som vindkraftsområde i landskapsplanen med vissa reservationer). Lilla och Stora Sandjärv delar in objektet i två separata områden (nr 26 och 28). På basis av EJ-analysen (för EJ-områdena bestämdes vissa buffertzoner, bl.a. tätorter och byar 1000 m, bostäder utanför dessa 500 m) har området kring Lilla och Stora Sandjärv blivit s.k. vitt område.

När det gäller elöverföringen har man i MKB:n granskat två alternativ för ledningen som sammankopplar elstationerna och två alternativ för att koppla ihop den norra elstationen med riksnätet.

Till slut konstaterar förbundet i sitt utlåtande att det i den fortsatta planeringen av delgeneralplanen för vindkraftsparken är bra att som utgångsmaterial använda också den utredning som gjorts för Österbottens förbunds etapplan 2, eftersom det är en del av utgångsmaterialet för utkastskedet av etapplan 2.

Fingrid Oyj

Den som framför utlåtandet konstaterar att Fingrid Oyj och EPV Tuulivoima Oy har fört diskussioner om anslutning av vindkraft. För närvarande har den vindkraftspark som EPV Tuulivoima Oy planerar inte planerats att anslutas till stamnätet som det föreslås i MKB-beskrivningen, fastän det i beskrivningen nämns möjligheten att koppla elen till stamnätet från den nordligare elstationen till kraftledningen Kristinestad-Ulvsby.

MKB-förfarandet för Fingrid Oyj:s 400 kV kraftledning Tahkoluoto-Kristinestad slutfördes våren 2009 och projektet är för närvarande i generalplaneringsskedet, där man närmare specificerar kraftledningens tekniska struktur och platser för stolpar. Enligt de nuvarande planerna skulle det dock inte på området i fråga i framtiden finnas stamnätets 110 kV kraftledningar, till vilka vindkraftsparken kunde anslutas. Då stamnätets stolpstrukturer förnyas kan man inte i efterskott efter den slutliga planeringen och byggandet "lägga till" nya strömkretsar. Fingrids åsikt på sidan 37 om att placera en ny 110 kV kraftledning på den nedre regeln var ännu en möjlig lösning i planeringsskedet förra hösten.

Fingrid konstaterade redan i MKB-programskedet att det i områdets överföringsnät inte finns tillräcklig överföringskapacitet för elektriciteten från vindkraftsparken. Dessutom försvårades utredningen av miljökonsekvenserna då av beslut om det praktiska genomförandet av elöverföringen ännu inte hade fattats.

Vindkraftsparken kan inte kopplas till stamnätet på det sätt som visas i bilden på sidan 36 i MKB-beskrivningen (bild 6 – 7) utan den bör enligt Fingrids åsikt anslutas till den nya 400 kV elstationen i Kristinestad med egen kraftledning. Bolaget har inget annat att anmärka på i MKB-beskrivningen.

Finlands naturskyddsförbundet Österbottens distrikt rf

I utlåtandet konstateras att projektets MKB-beskrivning i sin helhet har gjorts på ett omfattande sätt, man har satsat på naturutredningarna och det finns bra beskrivningar över alla kraftverksobjekt och gott om bilder. Även kartframställningarna är i huvudsak välgjorda.

Problemet med vindkraftprojektet i Ömossa är dock dess konsekvenser för det regionalt sett stora ödemarksaktiga området. Hela projektområdet är i det närmaste obebyggt och består av kustområden med berghällar och höjdskillnader, där det ställvis finns mycket fritidsbostäder och många stora och små sjöar och myrar i naturligt tillstånd. Fastän området i huvudsak består av skogsbruksmark, är det obebott och omfattade med en synnerligen mångsidig och varierande natur. Vindkraftsprojektet splittrar området med ett nätverk av möllor, ellinjer och servicevägar.

På området lever åtminstone 16 fågelarter som är skyddade på olika sätt, särskilt viktigt är området för nattskärnan, som kan störas mycket kraftigt av att området bebyggs. I området har även påträffats flera olika hök- och ugglearter. Det är sannolikt att tjäderns störs åtminstone under projektets byggnadstid.

Flera möllor har planerats på berghällarna. Av byggplatserna är åtminstone 15 sådana, som inte kan anses vara en lämplig byggplats i första hand. De flesta av dessa är berghällar med ringa trädbestånd, vilka också är sådana objekt som nämns i skogslagen 10 §. Även objekt, där man i närheten observerat nattskärna, flygekorre eller någon annan livsmiljö med betydande naturvärden, såsom frisk mo, är sådana som inte kan rekommenderas som byggplatser.

I utredningen nämns vid flera tillfällen att det inte har gjorts någon fladdermusutredning på området alls, utom i form av sporadiska observationer t.ex. i samband med fågelobservationer. Den som framför utlåtandet anser att det är nödvändigt att göra fladdermusutredningar i projektområdet, eftersom det har konstaterats att fladdermöss löper risk för att kollidera med vindmöllorna. Bland fladdermössen finns även flera hotade arter, som bör skyddas. I skogsområden är det också möjligt att fladdermössen bygger bo och övervintrar inte bara i byggnader och hålträd utan även i lämpliga bergskrevor och hålrum i steniga partier.

I närheten av fritidsbosättningen kan en negativ faktor utgöras av bullret, som blir större än bestämmelserna tillåter, om möllorna byggs för nära fritidsbosättningen. Bullergränsen 45 dB är synnerligen låg när det gäller fritidsbosättningen. I utlåtandet anses att flera möllor är allt för nära fritidsbosättningen.

På det undersökta flygekorrområdet 4 genomskärs flygekorrens område av en planerad väg. I utlåtandet konstateras att vägsträckningen bör specificeras.

Sträckningen av ellinjen från myrområdet vid Stormossen mot norr och ända från området mellan Lilla och Stora Sandjärv söder om Tönijärvi till Storå är problematisk. Den som framför utlåtandet anser att det kanske vore fördelaktigare att från söder och norr bygga en egen linje som kopplas direkt till det större nätet.

Fastän projektområdet till största delen finns på skogsområden, finns det bebyggelse eller fritidsbosättning på båda sidor om projektområdet samt flera betydande områden som är viktiga för naturen, såsom de nämnda sjöarna och Stormossen, som alla ligger utanför projektområdet, men dock i den omedelbara närheten när det gäller antingen vindmöllorna eller elöverföringen.

I utlåtandet konstateras att man bör beakta att området Töyrenkeidas – Tönijärvi – Stora Sandjärv – Lilla Sandjärv – Stormossen utgör ett omfattande rekreativområde, där människor rör sig i naturen och på gårdarna. Vikten av områdets odemarskliska karaktär är den största invändningen mot vindkraftsprojektet. På det egentliga projektområdet är skogarna med öppna berghällar viktiga livsmiljöer för många arter. Det stora obebodda området kommer att förändras och splittras i takt med att vindkraftsprojektet framskrider.

Sydbottens Natur och Miljö r.f.

Den som framför utlåtandet konstaterar att utlåtandet gäller de planerade lägena för kraftverken och naturutredningarna. I det följande behandlas placeringen av kraftverken och kraftledningarna.

För att bevara värdefull natur och värna om naturens mångfald och hotade arter bör vindmöllorna 3, 4, 6, 12, 18, 19, 26, 28, 31, 35, 40, 41 och 45 strykas för att bevara naturvärdefulla skogs-, bergs- och myrområden, bl.a. bör livsmiljöerna för flygekorre, tjäder och nattskärra tryggas. För skogshönsfåglar är naturenligena bergsområden viktiga. Nattskärran trivs på karga tallmoar med gles trädbestånd.

I utlåtandet konstateras att kraftledningarna 1A och 1B inte är acceptabla, eftersom de splittrar och fördärvar ett stort område utanför projektområdet. I utlåtandet föreslås att den södra delen (vindmöllorna 32-40, 45-47) stryks ur projektplanen och på det sättet slopas kraftledningarna och miljöolägenheterna minskar avsevärt.

I utlåtandet konstateras att utredningen av fågelbeståndet är bristfällig och bl.a. borde antalet tjädrar och spelplatser kartlagts tidigt på våren. Tjädrarna kan dö av stress om de förlorar sin spelplats. Detta kan inverka på beståndet även på ett större område.

Under häckningstiden borde även en noggrannare utredning ha gjorts över hur de häckande fåglarna rör sig på området. Över området flyger även fåglar som häckar utanför projektområdet, t.ex. fiskgjusar, havsömar, hökar, tärnor, måsfåglar och eventuellt sjöfåglar. Alla dessa löper en stor risk att kollidera med kraftverksvingarna.

Flyttfågelutredningen är bristfällig och observationerna har gjorts under en allt för kort period och därför kan inte några slutsatser dras på basis av dessa. Observationerna under vårflyttningen borde ha gjorts från mars till maj och höstflyttningen ända till november, t.ex. flyttade tranorna år 2009 i huvudsak 29.9. och då flög uppskattningsvis 5000 tranor över eller i närheten av området. I beskrivningen nämndes att bara 900 tranor passerade området.

Ingen fågelinventering har gjorts för kraftledningsområdena. Då det inte finns uppgifter över fåglar (inte ens tjäderspelplatser eller förekomster av nattskärria), flygekorrar m.m. är det en god motivering för att det sydliga kraftverksområdet och kraftledningsområdena helt stryks i planerna. Då de som planerar området inte känner till områdets naturvärden, skulle detta vara i linje med försiktighetsprincipen.

I utlåtandet konstateras att utredningen av fladdermöss har gjorts endast livsmiljönivå och detta är inte tillräckligt. Det samma gäller förekomsten av utter samt utredningar om förekomsten av rovdjur och eventuellt bäver. Dessa bristfälliga utredningar bör kompletteras med sakenligt, vetenskapligt och neutralt utarbetade utredningar.

Slutligen konstateras i utlåtandet att genom att stryka det sydliga kraftverksområdet (vindmöllorna 32-40, 45-47) och därmed även kraftverksledningsområdena 1A och 1B samt kraftverken 3, 4, 6, 12, 18, 19, 26, 28, 31 och 41 skulle projektets miljöpåverkan kunna minskas i avsevärd grad.

3.2. Åsikter

Åsikt 1

Den som framför åsikten konstaterar sig ha bekantat sig med utkastet till delgeneraplan för vindkraftsparken i Ömossa och MKB-utredningen som blev färdig senare på hösten. Skribenten konstaterade vid genomgången av MKB-utredningen att en del av de uppgifter som skribenten gett har gått vidare. Detta syns i utkastet till delgeneraplan, som har utarbetats utgående från alternativ 2. Alternativ 2 är tillfredsställande, dock väcks funderingar om buller och skuggeffekter även gällande det alternativet.

Skribenten godkänner inte att den enskilda vägen som är i skribentens ägo tas i bruk i anslutning till projektet och godkänner inte heller några andra vägar på sitt skifte. Det skulle orsaka oskäligt besvär, som mer detaljerat utreds senare i åsikten samt i utredningar som tidigare lämnats in.

Sommaren 2009 hölls ett officiellt möte där EPV:s representant tydligt svarade att tvångsinlösning inte kommer att användas mot markägarna. Dessutom svarade EPV:s projektchef Timo Orava i sitt e-postmeddelande till skribenten bl.a. att EPV vid möllornas placering beaktar de värden som framförts av skribenten. Timo Orava och skribenten kom överens om att besöka stället för att granska de platser där möllor skulle placeras om skribenten undertecknade avtalet. Besöket skedde 5.11.2008. I november 2008 fick skribenten avtalspapper, där det enligt skribentens tolkning tydligt framgick att markägaren genom att underteckna avtalet godkände och band sig till att överlåta bl.a. nödvändiga rättigheter för vägbyggen till EPV för viss tid samt att godkänna eventuella vägar som byggs på markägarens skiften. Skribenten undertecknade dock inte avtalet. Att bygga vägar på skribentens skifte vore onödigt även därför att de planerade möllorna, för vilka vägarna skulle byggas och skribentens väg användas, ligger allt för nära skribentens skogsstuga (bild i MKB-beskrivningen, s. 66), som används för rekreations- och näringsverksamhet samt enligt skribentens åsikt även för nära den närmaste bosättningen. Likaså i alternativ 1 är vindkraftverk nr 19 omöjlig att godkänna p.g.a. dess läge. Utöver detta ligger vindmöllorna nr 18 och 25 (som också finns i alternativ 2) på tjäders spelplats eller i dess omedelbara närhet, vilket tre olika jägare har berättat för skribenten.

Skribentens syn på saken är definitivt negativ när det gäller vägplanerna som riktar sig till skribentens skifte och därmed kräver skribenten att alternativ 1 överges. Den negativa synen grundar sig på faktorer som ansluter till naturskydd, näringsverksamhet, rekreation och säkerhet.

SAMMANFATTNING AV MOTIVERINGAR I ANSLUTNING TILL NATURSKYDDET

Tjäderns livsmiljöer blir mer splittrade från år till år. Den kommande vindkraftsparken kommer tyvärr till stora delar att förstöra den unika, obebodda, mångsidiga, "urtida" Ömossaskogen där berghällar "växer fram" och där höglandsområdena särskilt lockat tjädrar genom tiderna. Skribentens önskan och centrala strävan är att bevara lugna livsmiljöer/områden för tjädern, så att den skall kunna fortplanta sig och därmed trygga områden som verkligen är livsdugliga områden för den.

Att ytterligare vägar byggs och att trafiken ökar i centrala områden i terrängen där tjäder förekommer, på tjäderns spelplatser och -områden och i närheten av dem, innebär just att dessa livsmiljöer förstörs. Skribenten har svårt att tro att EPV Tuulivoima vill profilera sig med att förstöra livsmiljön för en hotad art såsom tjädern och dess spelplatser. Detta skulle ytterst dåligt passa ihop med bilden för ett företag som producerar förnybar energi!

Flera jägare har sagt åt skribenten att spelplatsen ligger nära dennes skogsskifte, någonstans i närheten av dess södra gräns. Tjäderns s.k. dagrevir sträcker ju sig ca 1 km åt alla håll från spelplatsens centrum. Det finns många tjäderförekomster i skribentens skog. Efter en paus på ett par år såg skribenten till sin glädje i slutet av sommaren även ungar på skogsvägen några gånger. Vägen har byggts helt och hållet för egna pengar och den har kostat mycket. Vägen används lite och alltid när skribenten inte är på sitt skifte, är porten stängd, så tjädrarna har i huvudsak mycket lugna förhållanden. Tjuvskytte t.ex. från bilar är inte heller möjligt i den nuvarande situationen. Det förekommer inte heller skräp och skrot i området i nuvarande situation.

SAMMANFATTNING AV MOTIVERINGAR I ANSLUTNING TILL NÄRINGSVERKSAMHETEN

Vägen som förvaltas av den som framför åsikten är oundgängligt viktig av följande skäl:

Skribenten bedriver och föredrar mjukt skogsbruk och håller på att inrikta sig främst på produktion av ved som säljs. Skribenten har relativt stora vedtravar längs vägen. Om vägen skulle vara i allmänt bruk, skulle resultaten av mödan kunna hamna i fel händer. Livligare trafik skulle också leda till att gruset skulle damma och dammet hamna på veden, vilket skulle vara till besvär i den fortsatta hanteringen.

Fyrhjulingen, som skribenten använder för att transportera ved ur skogen med, skulle bli ett olagligt fordon på skribentens egen väg om alternativ 1 genomförs, eftersom vägen skulle bli en allmän väg och därmed skulle en registrering av fyrhjulingen krävas. Enligt uppgift skulle det kosta 4000-5000 euro, eftersom registreringspriset bestäms enligt kubik. Dessutom i det fall att vägen skulle bli en allmän väg, kunde det uppstå situationer där skribenten inte skulle kunna ta sig till eller från skiftet t.ex. om en virkestransport har parkerat på vägen för att lasta virke, vilket dessutom kan ta lång tid.

Skiftet har inga servitut och det är en central orsak till varför skribenten har byggt vägen.

Skribenten är intresserad av att i framtiden även hyra ut skogsstugan, eftersom ett antal personer redan frågat om det vore möjligt.

Skribenten kontaktade skattebyrån för några år sedan och frågade om möjligheten att byta skogsstugan till en fritidsbostad. På skattebyrån föreslogs att stugan kan hyras ut även nu och den skulle fortsättningsvis ingå i den lägre fastighetsbeskattningen för skogsbruket. Enligt lagen är det så att om skogsstugan till 50,1 % fungerar som pausstuga, så kan den till 49,9 % under året användas t.ex. som hyresstuga utan att fastighetsbeskattningen behöver ändras.

Naturligtvis skulle en allmän väg på skiftet rasera denna näringsmöjlighet totalt. Även vindkraftverk med buller och skuggeffekter i närheten skulle leda till samma resultat.

Skribenten anser att nuvarande situation gör det möjligt att vandra längs den egna vägen, bolla idéer och sedan kan man skriva ner idéerna på papper eller bärbar dator i skogsstugan. Nu finns det inga störningar i form av trafik eller buller. Skribenten vill att det förblir så även i fortsättningen.

När det gäller jordkablarnas dragningar önskar skribenten att 20 kV jordkabeln i ringmatningsfallet inte skulle gå över skiftet, inte heller andra kabeltyper.

MOTIVERINGAR I ANSLUTNING TILL REKREATIONSVÄRDEN

Skogsskiftet med stugan och trädgården erbjuder skribenten och hans hustru rekreation på otaliga sätt. De njuter av naturen och dess fenomen och lugnet. De plockar bär och svamp m.m. Skogsstugans placering är planerad just för att nå lugn och ro. Alternativ 1 skulle förstöra allt detta. Alternativ 2 är ett bättre alternativ, dock bekymrar bullret och skuggeffekterna från vindkraftverken 18, 25 och 20. Ljudnivån skulle stiga med 40 dB.

MOTIVERINGAR I ANSLUTNING TILL SÄKERHETSASPEKTERNA

Alternativ 1, där skribentens väg skulle vara i allmänt bruk, skulle ge upphov till farosituationer t.ex. då en fyrhjuling möter ett annat fordon. Dessutom skulle risken för skogsbränder öka sommartid, eftersom terrängen i området är mycket torr och om någon kastar ut en tobaksfimp ur bilen på skogsvägen, skulle detta kunna leda till en skogsbrand. Detta samtidigt som skribenten eventuellt övernattar i sin skogsstuga.

Åsikt 2 (2 undertecknare)

De som framför åsikten konstaterar att de inte motsätter sig att projektet som helhet genomförs, om följande beaktas.

Skribenterna är besvikna över den projektansvarigas förfarande gentemot invånarna under projektets gång, eftersom den utlovade kontakten med dem som har fritidsbostäder i området (totalt ca 20 familjer) inte har förverkligats. Under årens lopp har man satsat pengar på fritidsbostäderna och satt i skick platserna så att man kan bo och njuta av lugn och ro och naturens närhet. I den här miljön spenderar man hälften av sin tid. I området finns bara några sjömiljöer och dem vill man inte förstöra med att placera ut vindmöllor, och därför vill skribenterna ingripa i buller- och utsiktsolägenheter, som från deras gårdar och vardagsrum sett är förkrossande och dystert. De kommer också att drabbas av reflektions- och skuggeffekter, eftersom bostäderna ligger mellan solen och vindmöllorna och det inte mellan dem finns naturliga hinder som skulle dämpa olägenheterna. Olägenheter för telefon- och datatrafiken måste förhindras, eftersom det är livsviktigt att de fungerar, då det i familjen finns gravt handikappade personer.

De som framför åsikten anser att man i bedömningsbeskrivningen har underskattat fåglarnas antal under flyttningen och olägenheterna som orsakas för fåglarnas vår- och höstflytt. Särskilt tranor och gäss som flyttar över sjön är i fara. I området finns många vattenfågelarter samt rikligt med tjädrar, orrar, järpar och ripor. Dessutom finns flera hackspettsarter, tofsvipor, beckasiner och mor-kullor samt många hökar, ugglor, till och med örnar och fiskgjusar. Under våren kan man på vissa områden se tjäderflockar på 30-50 individer på spelplatserna, även tranorna dansar i samma områden och under hösten samlas de i flockar med flera hundra fåglar tillsammans med hägrar. I området finns även fladdermöss. De som framför åsikten konstaterar att genom att omplacera vindmöllorna (i området finns platser där olägenheterna är mindre) och genom att de möllor som ligger närmast bosättningen flyttas längre bort samt genom att de närmaste vindmöllornas navhöjd och effekt minskas kan de ovan nämnda olägenheterna avsevärt motverkas.

Skribenterna vill reservera rättigheten att senare om projektet genomförs ställa ersättningskrav på eventuella förluster av naturvärden (fastighetens värdeminskning m.m.) och hälsolägenheterna. I

familjerna finns personer med migrän och det finns inte uppgifter om hur bullret och reflektionerna påverkar dem.

De som framför åsikten tar även upp den nytta som vindkraftbolaget får av vindupptagningsområdet, vilket de anser även bör synas som någon slags nytta för invånarna i området som har en fastighet eller mark på vindupptagningsområdet. De varnar redan nu att de kommer att kräva att de närmaste vindmöllorna stängs, om bullernivån avsevärt ökar.

Avslutningsvis föreslår de att vindmöllorna nummer 14, 15, 20, 21, 22, 23, 43 och 44 flyttas öster om Stormossen. Terrängen i området är högre än vindmöllorna 15, 22 och 23 i den nuvarande planen. På området finns ett existerande vägnät och kraftledningsalternativet 1B går genom området. På detta område skulle vindmöllorna inte orsaka olägenheter för människorna och sjölandskapet och dessutom vore olägenheterna för fritidsbosättning avsevärt mindre.

4. KONTAKTMYNDIGHETENS UTLÅTANDE

Längs hela Finlands västkust planeras vindkraftsprojekt och en enhetlig granskning och egentlig, systematisk undersökning om dess miljökonsekvenser fattas. I den tidigare utredningen som gjorts av Miljöministeriet och landskapsförbunden om områden som lämpar sig för vindkraft längs kusten har man i viss mån behandlat miljöaspekterna, men med tanke på de konkreta projekten och möjligheterna att genomföra dem, vore det nödvändigt med en mer omfattande och vetenskaplig utredning samt undersökningsprojekt om flera miljökonsekvenser samt deras sammantagna konsekvenser längs hela kusten.

Utöver detta vore det nödvändigt att utarbeta en fågelutredning för hela kustområdet, mer omfattande utredningar om fiske och fiskbeståndet o.s.v. samt att uppdatera och följa upp denna information. I etappplanen som utarbetats av Österbottens förbund granskas energifrågan, bl.a. utreds vindkraften. Arbetet med utkastet till etappplan inleddes 2011 och det är meningen att planen skall vara färdig hösten 2011. Allt detta skulle främja processerna för miljökonsekvensbedömningen av enskilda projekt och likaså resultaten för både vindkraftsprojekt och andra projekt längs kusten.

Kontaktmyndighetens uppgift är att i sitt utlåtande bedöma huruvida miljökonsekvensbeskrivningen i tillräcklig omfattning behandlar de uppgifter som krävs enligt MKB-förordningen (713/2006, 10 §).

Miljökonsekvensbeskrivningen av EPV Tuulivoima Oy:s vindkraftspark i Ömossa i Kristinestad uppfyller de innehållsliga kraven i MKB-förordningen 10 §.

Bedömningsbeskrivningen kan anses vara tillräckligt lättfattlig och åskådlig. I bedömningsbeskrivningen ingår även ett tydligt och informativt sammandrag samt en separat bilagedel med kontaktmyndighetens utlåtande om MKB-programmet, beskrivningar över naturtyper och växtlighet på vindmöllornas placeringsplatser, fågelutredningen och invånarenkäten.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten, ansvarsområdet för miljö och naturresurser, förutsätter dock att det som framförs i utlåtandena och åsikterna beaktas i den fortsatta planeringen och i samband med eventuella tillstånd.

Projektbeskrivning

Projektets bakgrund och betydelse har beskrivits, likaså de olika alternativa sträckningarna för elöverföringen, projektplanen för storleksklasserna och en principiell ritning över 2 MW, 3 MW och 5 MW kraftverksenheter presenteras. Projektbeskrivningen är koncis och lättläst. Även de nya vindkraftstyperna som möjliggörs tack vare den tekniska utvecklingen har beskrivits.

Under arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen har Finlands vindatlas blivit klar och vindförhållandena presenteras i avsnittet "Mål och planeringssituation". Projektet har fått ett nytt alternativ.

Projektets anknytning till andra projekt och planer har granskats både ur egen synvinkel och med tanke på övriga vindkraftsbolag i närområdet, dessutom har även genomförda och planerade områdesreservationer presenterats.

Det hade varit skäl att tydligare lyfta fram faktorer som i allmänhet påverkar lönsamheten för hela vindkraftssektorn. Situationen håller på att ändras genom det politiska beslutsfattandet och i Finland kommer systemet med inmatningstariff att tas i bruk för förnybar energi, bland annat för vindkraften.

Behandling av alternativ

Alternativen har beskrivits väl i del 6 "Beskrivning av projektet och dess alternativ". Det är positivt att bilderna visar de planerade platserna för vindkraftsenheterna, elstationerna och vägalternativen. Alternativen och jämförelsen av dem är en central del av MKB-processen.

Ett alternativ är det s.k. nollalternativet, som även MKB-lagen fordrar ska finnas. Man har beskrivit hur alternativen har utformats samt vilka alternativ som lämnats bort ur granskningen. Motiveringarna för hur kriterierna har utformats har beskrivits i tillräcklig omfattning.

I utlåtandena och åsikterna har det förslagits att vindmöllorna i den södra delen av vindkraftsparken (vindmöllorna 32-40, 45-47) samt kraftledningarna 1A och 1B och vindmöllorna 3, 4, 6, 12, 18, 19, 26, 28, 31, 41 avlägsnas helt och hållet ur planerna för att avsevärt minska projektets konsekvenser för miljön. På detta sätt kunde man trygga värdefull natur och en levande mångfald, hotade arter och värdefulla skogsområden, berghällar och myrmarker, bl.a. flygekorrens, tjäderns och morkullans livsmiljöer. För skogshönsfåglarna är naturliga områden med berghällar viktiga. Nattskärran trivs på tallmoar där trädbeståndet är glest.

I åsikterna föreslås att vindmölla nr 19 avlägsnas. Likaså ligger vindmöllorna nr 18 och 25 (som även ingår i alternativ 2) på tjäderns spelplats eller i den omedelbara närheten av en spelplats och därför vore det skäl att överväga att avlägsna dem ur planen.

Kontaktmyndigheten anser att det i fortsättningen bör fästas uppmärksamhet vid antalet vindkraftsenheter och placeringen av dem. Kontaktmyndigheten anser det dock vara positivt att en vindmölla (nr 45) har avlägsnats redan under arbetet med konsekvensbeskrivningen, eftersom den skulle ha legat på ett område med mycket känsliga naturförhållanden. I bilden för projektalternativ 1 har av någon anledning vägnätet vid vindmöllorna 12, 16, 17, 44 och 49 fallit bort. Det kan vara problematiskt att bygga och underhålla vindmöllorna utan vägnät. Detta har rättats till i bilden i alternativ 2.

Kontaktmyndigheten konstaterar att alternativ 2 är ett avsevärt bättre alternativ och det är bra att det alternativet har valts som utgångspunkt för generalplaneringen. Dessutom har vindmölla 19 avlägsnats ur alternativ 2, vilket är bra, eftersom vindmöllan skulle ha legat alldeles för nära en fritidsbostad (bild 9-2, sidan 66).

Konsekvenser och utredning av dem

Beskrivningen av **nuläget** har i konsekvensbeskrivningen gjorts i avsevärt utförligare form än i bedömningsprogrammet. Att utnyttja existerande utredningar är naturligtvis ändamålsenligt, men det bör motiveras hur det material som används lämpar sig för utredningen av just det här projektets konsekvenser. Det är alltid nödvändigt att kontrollera hur aktuella utredningarna är.

Under rubriken Konsekvenser för samhällsstrukturen och markanvändningen har man berättat om målen för kommunplanläggningen i kapitel 9.1, där man konstaterar att det i området finns objekt inom strandgeneralplaneringen och i kapitel 9.2 konstateras att staden har inlett arbetet med delgeneralplanen i området. En ändring i markanvändnings- och bygglagen är under behandling i riksdagsutskottet. Ändringen skulle innebära att regelverket för generalplaneringen skulle ändras så att med vissa förutsättningar kunde behandlingen av bygglov basera sig direkt på generalpla-

nen. Den nuvarande lagen kräver detaljplan för projekt som har konstaterats ha betydande negativa miljökonsekvenser. Beredningen av etappplanen (etapp 2) till Österbottens landskapsplan nämns också i texten. Dessa osäkerhetsfaktorer i anslutning till planläggningen utgör riskfaktorer för projektet.

Målet för planläggningen bör emellertid vara en sådan situation, där det inte finns behov för avgöranden som gäller planeringsbehov eller undantagsbeslut.

I beskrivningen på sidan 29 i punkt 5.7 konstateras att det behövs flyghindertillstånd från Finavia innan bygget kan inledas. Fastän utredningsbehovet inte hör samman med förfarandet vid miljökonsekvensbedömning, är det skäl att i god tid utreda och utvärdera huruvida det för byggandet finns begränsningar ur försvarsmaktens synvinkel.

När det gäller **naturmiljön** verkar beskrivningen i huvudsak tillräckligt omfattande och svar på de rätta frågorna finns. De valda metoderna är lämpliga för objektet. Växtligheten i området och naturtyperna har kartlagts vid rätt tidpunkt och resultaten har rapporterats på ett överskådligt sätt. Också fågelutredningarna har utarbetats med lämpliga metoder, men utredningen är ännu bristfällig och bl.a. antalet tjädrar och deras spelplatser borde ha kartlagts tidigt under våren. Kontaktmyndigheten anser att dessa platser ännu bör kartläggas med hjälp av terrängbesök innan planeringen fortsätter.

För platsen är det karaktäristiskt med omfattande områden med synliga berghällar och liten virkesavkastning, där trädbeståndet ställvis är nästan helt i naturtillstånd och dessa områden är sådana objekt som nämns i skogslagen 10 §. Det finns rikligt av berghällar som är känsliga för slitage och detta gör området känsligt för byggande. I närheten av berghällarna är de vanligaste skogstyperna torr och karg mo. Friska moar förekommer särskilt i projektområdets södra och norra delar. I närheten av småvatten och åkrar är andelen lövträd i granbestånden störst på torra moar och i dessa skogar påträffas ofta flygekorren. Ett av de mest värdefulla naturobjekten i projektområdet är småvattnet Ömossa å, som i sig är ett värdefullt småvatten, men även dess stränder är i naturtillstånd eller i tillstånd som påminner om naturtillstånd.

Vindkraftsenhet 3 och servicevägen till den, servicevägarna till vindkraftsenheterna 4, 21 och 31, vindkraftsenhet 47 och servicevägen till den ligger alla på flygekorrens revir. Vindkraftsenheterna 1 och 45 ligger i närheten av flygekorrens revir i närheten av ån som rinner ut i Lilla Sandjärv. Vindkraftsenheterna som ligger på flygekorrens revir bör flyttas så att flygekorrens livsmiljöer inte splittas.

Vindkraftsenheterna 12, 23, 28, 36, 41 och 45 ligger i områden med berghällar och tallar. Av dessa är objekten 23 och 41 sådana som nämns i skogslagen 10 §. De mest representativa lundartade moarna ligger kring vindkraftsenhet 3, kring vindkraftsenhet 15 finns medelålders talldominerade moar, kring vindkraftsenheterna 19 och 21 finns friska moar. De mest värdefulla berghällsområdena bör sparas, eftersom de är viktiga också för fågelbeståndet, bland annat nattskärran. Detta gäller objekt enligt skogslagen, men även andra. Alla dessa mest värdefulla naturobjekt bör beaktas i den noggrannare planeringen och man bör sträva efter att minimera splittringen av skogsområdena samt trygga flygekorrens revir.

Av kraftledningarna är den mest problematiska sträckningen alternativ 1B, som går genom flygekorrens revir och genom myrområden som har förblivit i ett tillstånd som påminner om naturtillstånd. Alternativ 1A är inte heller oproblematisk, för den skulle splittra Åkrokarnas fåra som delvis har förblivit i ett tillstånd som påminner om naturtillstånd samt de översvämningsskänsliga våtmarkerna vid Stora Sandjärv. Alternativ 1B fordrar ett undantagstillstånd enligt naturvårdslagen 49 §. För linje 1 bör man söka en alternativ sträckning med färre negativa konsekvenser för naturen än de nuvarande alternativen har. Av alternativen torde 2B ge upphov till färre negativa konsekvenser för naturen och landskapet. Längs 2B-sträckningen ligger dock många bergsområden och slitaget på dessa områden bör minimeras med noggrann planering.

En konsekvens som inte riktigt har bedömts här heller är den splittring i terrängen som orsakas av vägnätet samt avbrotten i de ekologiska korridorerna. På det undersökta flygekorrsområdet 4 genomskär den planerade väglinjen flygekorrsområdet. Kontaktmyndigheten konstaterar att vid den fortsatta planeringen bör vägsträckningen preciseras och flygekorrens livsmiljöer och möjligheter att förflytta sig från en plats till en annan bör tryggas.

Fågelutredningen har gjorts med lämpliga metoder (Koskimies & Väisänen 1988, Koskimies 1994) och tidpunkten verkar lämplig. Rapporten är dock allmänt hållen och det påverkar möjligheterna att tolka och använda utredningen. Resultaten och tolkningen av dem har inte bundits till vindkraftsverken, till de servicevägar som de kräver eller till kraftlinjernas placering. Å andra sidan kan man dock instämma i sammandraget, som konstaterar att de arter som är mest känsliga för den splittring och de olägenheter som vindkraftsparken för med sig är nattskärran, tjädern och de stora dagrovfåglarna. De största konsekvenserna för fågelbeståndet under byggnadstiden och drifttiden riktar sig mot skogshönsfåglarna, tjädern och orren, vars spelplatser finns mycket nära de planerade placeringsplatserna för vindmöllorna. Det finns mycket lite information om spelplatserna i bedömningsbeskrivningen. Kontaktmyndigheten har fått information om vissa objekt av lokala skogs-kännare, markägare och jägare, enligt vilka det under en period på 100-150 dagar kan finnas 20-25 dagar då t.ex. tjädrar kan observeras på vägar och berghällar. Några av de planerade platserna för vindmöllor finns ca 500-600 meter från tjäderns spelplatser. Kontaktmyndigheten anser att dessa platser ännu bör granskas genom terrängbesök innan planeringen fortsätter.

När det gäller nattskärran verkar vindmöllorna nr 4, 8, 27, 31, 32 och 34 vara de mest problematiska. Nattskärran är en av arterna i fågeldirektivets bilaga I. Enligt fågeldirektivets artikel 4 punkt 4 skall Europeiska unionens medlemsstater även utanför skyddsområdena sträva efter att förhindra att livsmiljöerna för de arter som nämns i fågeldirektivets bilaga I förstörs eller försämras. Projektområdet i Ömossa är betydande för nattskärrans regionala population. Stora förändringar i den regionala populationen kan också reflekteras över ett större område. Med tanke på projektområdets betydelse för nattskärran bör de ovan nämnda vindmöllornas placering i mån av möjlighet ändras så att så lite som möjligt av de livsmiljöer som lämpar sig för nattskärran förstörs.

Naturskyddsområden: Inom 12 kilometers radie från projektområdet ligger 10 objekt som hör till naturskyddsprogram, främst fågelvatten och myrar. Närmast projektområdet ligger ett Natura 2000-område vid namn Lappfjärds våtmarker. Även dess närmaste delområde Syndersjön ligger två kilometer från projektområdet. Projektet har därmed inga direkta konsekvenser för naturtyperna på området. Närings-, trafik- och miljöcentralen instämmer i bedömningen i bedömningsbeskrivning om att projektets konsekvenser är ringa även för fågelbeståndet som är grunden för skyddet i området.

Arter i habitatdirektivets bilaga IVa: Utredningen om flygekorror har i huvudsak gjorts med lämpliga metoder och tidpunkten för inventeringen är också rätt. I utredningen har man inte kartlagt egenliga föröknings- eller rastplatser, d.v.s. håll, holkar eller risbon, men den ger dock en bra bild över var flygekorrevir finns. (Se rekommendationer under stycket om växtlighet och naturtyper.)

Man känner till att det i området finns fladdermöss, tydligen åtminstone nordisk fladdermus, eventuellt även fladdermöss av släktet *Myotis*. Deras föröknings- och rastplatser har dock inte kartlagts. Det är sannolikt att om de andra naturvärdena i området (naturtyper, flygekorrens föröknings- och rastplatser, fågelbestånd) tas i beaktande, kommer många livsmiljöer som är viktiga för fladdermusen att bevaras. I samband med den fortsatta planeringen av vindkraftsparken bör man dock kartlägga fladdermössens föröknings- och rastplatser på tillbörligt sätt. I detta skede kan man inte ta ställning till genomförbarheten av projektet i fråga om fladdermusens situation.

Konsekvenserna för landskapet har åskådliggjorts i bedömningsbeskrivningen genom att granska vindkraftsenheterna ur olika håll och på olika avstånd från projektområdet. Allt som allt har konsekvenserna för landskapet utretts på en mycket allmän nivå. Utöver detta kunde man ännu granska hur de enskilda vindmöllorna kan placeras ut i grupper för att få den geometriska sätt mest fungerande helheten för landskapet. Landskapsanalysen har inte styrt valet av placeringsplatserna

för vindmöllorna då bedömningsbeskrivningen har utarbetats. På basis av bild 10-8 på sidorna 74-75 kommer betydande konsekvenser att finnas för landskapet i Uttermossa. Även i bild 10-10, sett från Sandvik by över Stora Sandjärv, kommer vindmöllorna att kraftigt synas i landskapet, trots att de närmaste vindmöllorna ligger på ca två kilometers avstånd.

Utredningen av de sociala konsekvenserna har gjorts grundligt och väl. Invånarenkäten har varit synnerligen omfattande, 671 enkäter skickades ut till hushållen. Enkäten besvarades av 164 personer, vilket innebär att svarsprocenten var 24 %. Detta resultat kan anses vara tämligen bra. Enligt beskrivningen har resultaten också på många sätt beaktats i den nya planen. Eftersom genomförandet av projektet kräver planläggningsarbete på alla nivåer (landskaps-, general- och detaljplanering) stöds planläggningsarbetet av utredningen av de sociala konsekvenserna.

En **granskning av livscykeln** för vindkraftsparken presenteras i kapitel 6.5.8. Det är bra att i samband med varje projekt granska om materialvalen och byggnadssättet samt kraftverkens infrastruktur är förenliga med hållbar utveckling. Såsom det i texten konstateras är den mest problematiska delen av kraftverken glasfiber- och epoximaterialen, eftersom det inte ännu är möjligt att återvinna dem som sådana. De fysiska delarnas användningstid uppskattas vara 50 år och användningstiden för maskinrummet och rotorbladen (innehåller rörliga delar) uppskattas vara ca 20 år.

Deltagande

Möjligheterna till deltagande har beskrivits på sidan 28 i bedömningsbeskrivningen. I anslutning till bedömningsbeskrivningen har ett informationsmöte för allmänheten ordnats i Uttermossa i Kristinestad 18.11.2010, så hösten 2010 som nämns i texten stämmer ganska bra. Invånarenkäten beskrivs närmare i kapitel 13.5 på sidorna 162-171. Invånarenkäten finns också som en separat bilaga till beskrivningen. De olika arbetsgrupperna har bestått av planerings-, styrnings- och uppföljningsgruppen. Styrgruppen på landskapsnivå sammanträdde endast en gång, medan den motsvarande gruppen på kommunal nivå sammanträdde tre gånger. De övriga gruppernas sammanträden nämns inte.

Kontaktmyndigheten känner dock till att sammanträden har hållits, så till den delen har deltagandet ordnats i tillräcklig omfattning.

Rapportering

Rapporten är lättläst och verkar tydligt strukturerad. I den separata bilagedelen finns de viktigaste utredningarna. Man har frångått den tvåspråkiga beskrivningen och har i stället gjort två separata versioner, en på finska och en på svenska. Bedömningsbeskrivningen är 188 sidor lång, varav sammandraget utgör 14 sidor. Det skulle vara möjligt att förkorta beskrivningen, för många saker kan sägas mer komprimerat. Det är skäl att överväga hur det väsentligaste kan uttryckas i kortare form.

Sammandrag och anvisningar för det fortsatta arbetet

Efter att skedet med miljökonsekvensbeskrivningen har avhandlats, avslutas MKB-processen. Den projektansvariga fattar beslut om fortsatt arbete. Det som ovan nämnts i kontaktmyndighetens utlåtande fungerar som anvisningar, om den projektansvariga fattar beslut om att gå vidare med projektet till byggnadsplanering, planläggning, tillståndsansökan och slutligen byggande.

Kontaktmyndigheten anser att konsekvensbeskrivningen har behandlat de ärenden som MKB-lagen kräver och anser konsekvensbeskrivningen vara tillräcklig, förutsatt att även de saker som lyfts fram i detta utlåtande beaktas, om projektet går vidare till genomföringsskedet.

De saker som kontaktmyndigheten har lyft fram är sådana som till stor del även har kommit fram i utlåtandena och åsikterna som har lämnats in. Det är önskvärt att även andra synpunkter utöver de som lyfts fram i kontaktmyndighetens utlåtande beaktas i det fortsatta arbetet.

Att förfarandet vid miljökonsekvensbedömning avslutas får inte innebära att vindmöllornas platser eller kraftledningarna är slutliga, utan naturvärdena måste beaktas vid placeringen och val av sträckningar. Vindmöllorna och kraftledningarna kan flyttas, men det är svårare för djuren och/eller naturtyperna att hitta nya livsmiljöer.

Kontaktmyndigheten anser att det i fortsättningen bör fästas uppmärksamhet vid vindmöllornas antal och placering. Kontaktmyndigheten anser det dock vara positivt att man redan vid utarbetandet av konsekvensbeskrivningen har avlägsnat en vindmölla (nr 45), eftersom den skulle ha placerats på ett område med mycket känsliga naturvärden.

Kontaktmyndigheten konstaterar att alternativ 2 är ett avsevärt bättre alternativ och anser det vara bra att det har valts som utgångspunkt för generalplanläggningen. Dessutom är det bra att vindmölla nr 19 har avlägsnats, eftersom den var alldeles för nära en fritidsbostad (bild 9-2, s.66) från början.

De vindmöllor som placerats på flygekorrens revir bör flyttas så att flygekorrens livsmiljöer inte splittras. Med tanke på hur viktigt projektområdet är för nattskärren, bör vindmöllornas platser i mån av möjlighet ändras så att så lite som möjligt av de livsmiljöer som lämpar sig för nattskärren förstörs. Även tjädernas spelplatser och de stora dagrofvåglarnas boplatser bör beaktas då man överväger placeringen av vindkraftsenheterna.

Kontaktmyndigheten konstaterar att projektets miljökonsekvensbeskrivning i sin helhet gjorts på ett omfattande sätt, det har satsats på naturutredningarna och det finns bra beskrivningar och mycket bilder över alla platser där vindmöllor planeras. Kartorna är också i huvudsak bra.

Problemet med vindkraftsprojektet i Ömossa är dock projektets konsekvenser för det regionalt omfattande ödemarksaktiga området. Hela projektområdet är i det närmaste obebyggt kustområde med berghällar och landhöjning och ställvis finns det mycket fritidsbosättning samt många små och stora sjöar och myrar i naturtillstånd. Fastän området i huvudsak är skogsbruksmark, är det ett obebott och omfattande område med synnerligen mångsidig och varierande natur. Vindkraftsprojektet splittrar området med ett nätverk av vindmöllor, kraftledningar och servicevägar.

Flera av vindmöllorna har planerats placeras på berghällar. Av byggplatserna är åtminstone 15 objekt sådana, som inte i första hand kan anses vara lämpliga byggplatser. Huvuddelen av dessa är områden med berghällar och få träd, vilka är objekt enligt skogslagen 10 §. Som byggplatser kan inte heller rekommenderas sådana objekt, där man i närheten påträffat nattskärren, flygekorre eller livsmiljöer med andra betydande naturvärden, t.ex. frisk mo eller motsvarande.

I utredningen nämns i flera sammanhang att man inte gjort utredningar över fladdermössen i området, med undantag av sporadiska observationer t.ex. i samband med fågelräkningar. Kontaktmyndigheten anser att det är nödvändigt att göra fladdermusutredningar innan ett eventuellt bygge inleds.

Till slut konstaterar kontaktmyndigheten att det som mest talar emot vindkraftsprojektet är att det planerade området är viktigt på grund av sin ödemarksliknande karaktär. På det egentliga projektområdet är skogarna med synliga berghällar viktiga livsmiljöer för många arter. Det omfattande obebodda området kommer att förändras och splittras då vindkraftsprojektet fortskrider, för naturvärdenas skull vore det skäl att i den fortsatta planeringen allvarligt överväga ett alternativ, där effekten vore kanske till och med hälften mindre än de nuvarande alternativen och där vindmöllorna skulle koncentreras till ett område eller några områden inom projektområdet.

5. UTLÅTANDET FRAMLAGT TILL PÅSEENDE

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten skickar sitt utlåtande för kännedom till dem som har gett utlåtande och till dem som har framfört åsikter. Dessutom hålls kontaktmyndighetens utlåtande framlagt till påseende under en månads tid på den officiella anslagstavlan i staden Kristinestad samt i stadens huvudbibliotek under deras tjänste- och öppethållningstider. Utöver detta kommer utlåtandet att vara framlagt på kontaktmyndighetens webbplats på adress www.ymparisto.fi/lsu/yva-vireilla. Kontaktmyndigheten har skickat den projektansvariga kopior av alla utlåtanden och åsikter som lämnats in. De ursprungliga handlingarna arkiveras i Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbottens arkiv.

	PERTTI SEVOLA
Miljörådet	Pertti Sevola

	EGON NORDSTRÖM
Överinspektör	Egon Nordström

Avgift 7100 €

Sändlista

EPV Tuulivoima Oy, mot avgift

För kännedom

De som har gett utlåtande och framför åsikt

Miljöministeriet

Finlands miljöcentral, bifogat 2 kopior av bedömningsbeskrivningen

Fastställande av avgiften och sökande av ändring i avgiften

Avgiften har fastställts enligt avgiftstabellen i miljöministeriets förordning (1097/2009) om närings-, trafik- och miljöcentralernas avgiftsbelagda prestationer. En betalningsskyldig som anser att ett fel har begåtts vid fastställande av avgiften kan skriftligen yrka på rättelse av avgiften hos Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten inom sex månader från att avgiften påfördes.

Adress: Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten, ansvarsområdet för miljö och naturresurser, PB 262, 65101 Vasa, e-post: registratur.sodraosterbotten@ely-centralen.fi.

